

Laikliğin Türk Toplumuna Kazandırdıkları

Dr. M. Celâlettin YÜCEL*

Falih Rifkî Atay'a göre, «Dumlupınar zaferi, vatan bütünlüğünü kurtarmıştır. Millet bütünlüğünü kurtaran Eğitim Birliği ve Laik İnkılaplardır.»

Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluş ve Yükseliş dönemlerini kapsayan yüzyıllarda şan ve şevket merdivenlerinden haklı bir gururla çıkmıştır.

Amma, çöküş döneminde perişan ve isteksizdi. Tarihin bu Türk Devleti hakkındaki şerefli sayfası Birinci Dünya Savaşı sonunda kapanırken Kurtuluş Savaşıyla bir yenisi açıldı.

Mustafa Kemal, hertürlü imkânsızlıklar içinde bir mucize yarattı. Kendisinden önceki ıslahat hareketlerinden çok farklı adımlar attı. Yeni Türkiye'de din ve dünya işleri birbirinden ayrıldı. Medresele-
rin yerini üniversiteler aldı. Akıl hürriyeti sağlandı. Şeriye Komisyon-
ları yerini Anayasa Komisyonuna bıraktı. Şeriatın temeli kabul edi-
len «Mecelle», «Medeni Kanun»la yer değiştirdi. Hedef Türk Millî-
yetçiliği idi..

1918 yılında Atatürk Türk Milletinin hakları için şunları söyle-
mişti,

**«Artık milletin bundan sonra kendi haklarını kendi-
sinin araması ve savunması, bizlerin de mümkün olduğu
kadar bu yolu göstermemiz ve bütün ordu ile beraber yar-
dım etmemiz lâzımdır.»**

Mustafa Kemal, gerek askerlik ve gerekse siyasi yaşamı içinde daima millî iradeye dayalı, milletin, vatanın muhtaç bulunduğu gaye-
lere doğru yürümüşü.

Konuşmalarında hep aynı telkini yapmaya çalıştı. Hürriyetin, eşit-
liğin, adaletin temeli «Millî Hâkimiyet» idi.

**«Bizim yolumuzu çizen, içinde yaşadığımız yurt, bağ-
rından çıktığımız Türk Milleti ve bir de milletler tarihi-**

*Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi

nin binbir facia ve ıstırap kaydeden yapraklarından çıkardığımız neticelerdir.

Biz doğrudan doğruya milletseveriz ve Türk Milliyetçisiyiz. Cumhuriyetimizin dayandığı Türk topluluğudur.

Bize milliyetçi derler. Ama, biz öyle milliyetçiyiz ki bizimle işbirliği eden bütün milletlere hürmet ve riayet ederiz. Onların milliyetlerinin bütün icaplarını tanırız. Bizim milliyetçiliğiniz herhalde hodbinee ve mağrurane bir milliyetçilik değildir.»

Halbuki, Osmanlı milliyetçiliği bir dın milliyetçiliği idi. Laiklikle Türkiye Türklüğünün de kurtuluşu sağlandı. Asırlar boyunca kara kuvvetler, dünya işlerinde mutlak söz sahibi idi. İşte laiklikle bu duvarlar zorlandı ve yıkıldı. Eğitime bir şahsiyet kazandırıldı, topluma bağımsızlık getirildi. Dünya işleri daha berraklaştı.

Atatürk 1922 de yeni nesile herşeyden önce neler verilmesi gerektiğini işaret etti.

«Yetiyecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekle-ri tahsilin hududu ne olursa olsun en evvel, herşeyden ev-vel Türkiye'nin istikbaline, kendi benliğine millî ananelerine düşman olan bütün unsurlarla mücadele etmek lüzumu üretilmelidir.»

Laiklikle millet, dini ve mezhebi bağlar yerine «Türk Milleti» bağı etrafında toplandı.

M. Kemal, gençlerle yaptığı bir konuşmada «Milliyetçiliğe» şöyle değindi.

«Bilirsiniz ki, milliyet nazariyesini, milliyet ülküsünü eritmiye çalışma görüşlerin dünya üzerinde uygulama kabiliyeti bulunamamıştır. Çünkü tarih, olaylar ve gözlemler, hep insanlar ve milletler arasında, hep milliyetin hakim olduğunu göstermiştir. Milliyet prensibi aleyhindeki büyük fiili denemelere rağmen yine millet duygusunun öldürülemediği ve yine kuvvetle yaşadığı görülmektedir.

Bahusus bizim milletimiz milliyetini unutuşunun çok acı cezalarını gördü. Osmanlı İmparatorluğu içindeki çeşitli kavimler hep millî akidelere sarılarak milliyet ülküsünün kuvveti ile kendilerini kurtardılar. Biz ne olduğumuzu, onlardan ayrı ve onlara yabancı bir millet olduğumuzu sopa ile içlerinden kovulunca anladık. Kuvvetimizin

zayıfladığı anda bizi tahkir ettiler, aşağıladılar. Anladık ki kabahatimiz kendimizi unutmaklığımızmış. Dünyanın bize saygı göstermesini istiyorsak önce bizim kendi benliğimize ve millîyetimize bu saygıyı duygu, düşünce ve hareketle gösterelim. Bilelim ki millet benliğini bulmuyan milletler, başka milletlerin avlarıdır.

Millî varlığımıza düşman olanlarla dost olmayalım. Böylelerine karşı bir Türk şairinin dediği gibi;

«Türküm ve düşmanım sana

Kalsam da bir kişi, diyelim. Düşmanlarımıza bu gerçeği ifade ettiğimiz gün, kanaatimize, ülkümüze, geleneğimize yan bakan her ferdi düşman saydığımız gün, millî benliğe uzanacak her eli şiddetle kırdığımız, milletin önüne dikilecek her engeli derhal devirdiğimiz gün, gerçek kurtuluşa ulaşacağız. Ve sizler gibi aydın, azimli, inançlı gençler sayesinde bu kurtuluşa ulaşacağımıza emin olabiliriz.»

Laiklik, Türkiye Cumhuriyeti halkını modern ve tam anlamıyla uygun bir topluluk halinde inkılaplar zinciri içine itmişti.

«Şimdiye kadar milletin dimağını paslandıran, uyuşturan ve bu temennide bulunanlar olmuştur. Herhalde zihinlerde mevcut bütün hurafeler tamamen atılacaktır. Onlar çıkarılmadıkça dimağa hakikat nurlarını aşlamak imkansızdır.» diyen Atatürk, bu sözlerine daha sonraki konuşmalarında şunları da eklemiştir.

«İnkılapçılar onlardır ki, ileriliğe ve yeniliğe yöneltmek istedikleri insanların ruh ve vicdanlarındaki gerçek temayülü anlamayı bilirler.»

«Mes'ut inkılaplarımızın aleyhinde fikir ve his taşıyanları aydınlatmak ve irşat etmek, aydınlara düşen millî vazifelerin en önemlisi ve birincisidir.»

İslam dini rasyonel ve demokratik unsurları taşıdığı halde bazı din istismarcıları, millî bünyeyi baştan bulandırmaya devam etmişlerdi.

Atatürk, yüce dinimizin yasaklarına dört elle sarılan bu kişileri şöyle tanımladı.

«Bizim dinimizde özel bir sınıf yoktur. Rahipliği reddeden bu din inhisar ve imtiyazı kabul etmez. Meselâ din bilginlerini alalım, halkı aydınlatma görevi mutlaka onla-

ra ait olmaktan başka, dinimiz de bunu kesin olarak yasaklar. O halde biz diyemeyiz ki bizde özel bir sınıf vardır. Diğerleri, halkı aydınlatma hakkından mahrumdur. Eğer böyle düşünmek kabahat bizde, bizim cahilliğimizdedir. Hoca olmak için, yeni dini gerçekleri halka aşlamak için, mutlaka din bilgini kıyafeti gerekli değildir. Bizim yüce dinimiz, her müslüman halka yönelmeyi farz kılıyor ve her müslüman, ümmeti aydınlatma ile görevlidir.

Efendiler,

Bu düşünceyi daha düzeltmek isterim. Milletimizin içinde gerçek din bilginleri, onların içinde de milletimizin hakkıyla öğünebilecekleri kimseler vardır. Fakat bunlara karşılık bilim kisvesi altında gerçek bilimden uzak, gereği kadar öğrenim görmemiş, bilim yolunda yeter ölçüde ilerliyenememiş hoca kıyafetli cahiller de vardır. Bunların ikisini birbirine karıştırmamalıyız.

Yolculuklarımda bir çok gerçek aydın din bilginlerimizle temas ettim, onları en yeni bilim eğitimi görmüş, sanki Avrupa'da okumuş bir seviyede gördüm. İslâmlığın ruhuna ve gerçeklerine vakıf olan bilginlerimizin hepsi bir olgunluk metrebesindedir. Bu gibi bilginlerimizin karşısında inançsız ve hain bilginler de vardır. Lâkin bunları onlara karıştırmak uygun olmaz.

Efendiler,

Gerçek din bilgini ile dine zararlı olanların birbirine karıştırılması Emeviler zamanında başlamıştır. Hazreti Peygamberin yaşadığı devirlerde onun ölümünden sonra dört halife devrinde, hep doğrudan doğruya peygamberin rehberliği ile İslâm olan, dört halifenin uyarması ile selâmette bulunan ümmet arasında duru, kalpten gelen, yüce bir birlik duygusu vardı. Muaviye ile Hazreti Ali karşı karşıya geldiler. Siffin olayında Muaviyenin askerleri, Kur'anı Kerimi mızraklarına diktiler ve Hazreti Ali'nin ordusunda bu suretle tereddüt meydana getirdiler. İşte o zaman orduya fesad, İslâmlar arasına da düşmanlık duygusu girdi. O zaman hak olan Kur'an, haksızlığı kabule vasıta yapıldı. En müstebit hükümdarlardan olan Muaviye'nin nasıl bir hiyle neticesinde halifelik sıfatını takın-

diğını biliyorsunuz. Ondan sonra bütün müstebit hükümdarlar hep dini kendisine alet edindiler. İstibdat ve ihtiraslarını desteklemek için hep din bilginlerine baş vurular. Gerçek din bilginleri, dinî bütün olan bilginler, hiç bir vakit bu müstebit taçlılara baş eğmediler. Onların emirlerini dinlemediler, tehditlerinden korkmadılar. Bu gibi din bilginleri kamçılar altında döğüldü, memleketlerinden sürüldü, zıندانlarda çürütüldü, darağaçlarında asıldı. Lâkin onlar, yine o hükümdarların keyfine dini alet yapmadılar. Gerçekte bilgin olmamakla beraber, sofu kisvede buldukları için bilgin sanılan, menfaatlerine düşkün, haris ve imansız bir takım hocalar da vardı. Hükümdarlar işte bunları ele aldılar, ve işte bunlar «Dine uygundur diye fetvalar verdiler. Gerektikçe yanlış hadisler bile uydurmaktan çekinmediler. İşte o tarihten beri saltanat tahtında oturan, saraylarda yaşayan, kendilerine halife adını veren müstebit hükümdarlar bu gibi hoca kıyafetli ıskatçılara iltifat ettiler ve onları korudular. Gerçek ve imanlı din bilginleri her vakit ve her devirde onların dışında kaldı.

Üç buçuk, dört yıl öncesine kadar yaşayan Osmanlı hükümdarları da aynı şeyleri yapmışlar, aynı oyunlardan faydalanmışlardı. Osmanlı tarihinden bu yolda uzun örnekler almaya lüzum yok. Son Osmanlı Hükümdarı Vahdettin'in hareketleri gözünüzün önündedir. Onun emriyledir ki bile-bile ölüme götürülen milleti kurtarmak isteyenler asi sayıldılar. Onun emriyle millet ve vatani kurtarmak için kan döken aziz ordumuzun eşkiya sürüsü olduğuna dair fetvalar veren din bilginini kıyafetli insanlar çıktı. Onlar bu fetvaları, Yunan uçakları ile ordumuzun içine atıyorlardı. Din bilginleri içinde böyle hainleri koruma, alçakça hareketlerini şeri bahaneler bulma, din kisvesi ve şeriat sözleriyle milleti doğru yoldan saptıran ve yanılta din adamlarının —onlar için bu tabiri kullanmak istemem— böyle kötülöklere alet olan insanların yüzündendir ki dört halifeden sonra din daima bir siyaset vasıtası, menfaat vasıtası, istibdat vasıtası yapıldı. Bu hal Osmanlı tarihinde böyle idi. Abbasiler, Emeviler zamanında da böyle idi fakat şurayı göz önüne sermek isterim ki böyle adi ve sefil hilelerle hükümdarlık yapan halifeler ve onlara dini alet yapmaya tenezzül eden sahte ve

imansız bilginler, tarihte daima rezil olmuşlardır. Ve daima cezalarını görmüşlerdir. Abbasi halifelerinin sonuncusu, biliyorsunuz ki, bir Türk tarafından parçalanmıştı. Dini kendi ihtiraslarına alet yapan hükümdarlar ve onlara yol gösteren hoca adındaki hainler, hep bu akıbete uğramışlardır. Böyle yapan halife ve din bilginlerinin arzularına muvaffak olamadıklarını tarih bize sonsuz örneklerle açıklamakta ve ispatlamaktadır. Artık bu milletin ne böyle hükümdarlar, ne böyle din bilginleri görmeye tahammülleri yoktur. Artık kinse öyle hoca kıyafetli sahabe din bilginlerinin tezvirlerine öncm verecek değildir.

Şüphe yok ki arkadaşlar, millet birçok fedakârlık ve birçok kan pahasına en sonunda elde ettiği hayatın temeline kimseyi tecavüz ettirmeyecektir. Bu günkü Hükümetin, Meclisin, kanunların, Anayasanın mahiyet ve manası bundan ibarettir.»

Görüldüğü gibi laiklik, çalkantılı tarihi boyunca pek çok yıpranmış olan Türk toplum hayatı için zorunluydu ve milletin, muhtaç bulunduğu inkılâpların kapısını açan anahtardı.

Özetle laiklik :

- 1 — Geri medrese şeriatçılığının yarattığı yığın despotluğunu önlemiştir.
- 2 — Fozitif bilimlere dayalı eğitime yol açmıştır.
- 3 — Toplumun zamanın koşulları içinde değişmesine, ilerlemesine, kalkınmasına imkân sağlamıştır.
- 4 — Milletin vicdan ve kafa hürriyetine kavuşmasına neden olmuştur.
- 5 — Siyasi hürriyetlere yol açmıştır.
- 6 — Rejimi devamlı ve kararlı bir demokrasi, hürriyet rejimi haline getirmiştir.
- 7 — Din inhisarını ve imtiyazını ortadan kaldırmıştır.